

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 30.

Lýsinguprisur fyri peltireglu: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prisinum.

Tírsdag hin 25. juli 1933.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brevsaðnarstodum og skrivstovuni. Telf. 143.

7. árg.

Ólavssøka.

Nú er aftur Ólavssøkan í hondum. Sankt Ólavs Dag sum maðurin var vanur at skriva, og brátt fara vit at siggja fólk koma higar til Havnar á Ólavssøkuvitjan. Mangur maður hevur spurt og spyr: »Hví verða fólk við at koma til Havnar á Ólavssøku?» Ja, hví blæsir vindurin, hví hendur hatta og hví hendur hatta? Hví, hví, hví? Spyr ikki hví! Nú hava Føroyingar hildið Ólavssøku í okkurt um 900 ár — og so spyrja vit ikki hví? Her er nakað, vit við einum fremmandum orði nevna »tradsjón», nakað sum gongur aftur og aftur og óngantíð svitast.

Iggjøgnum öldir var tað fastur siður at fara til Havnar á Ólavssøku; tá var tingið hildið — og hvør hevði ikki orindi har! Har vóru vinir og kunningar at hitta, ið ein ikki hevði sæð leingi, og har vóru keypslubbúðir, har okkurt nýtiligt og sjáldsamt var at fáa. Tingast heim við aftur til hús-fólkið. Av tingferð á Ólavssøku kom eingin aftur sum av torv-heiði! —

So var fyrr — og so er enn, tradsjónin er tilsteðar, hon er og verður. Mangur ein, mest tey ungu, fer til Havnar, tá hann vissiliga ikki veit, hví hann fer, tað er bara tað: hann fer! Ongan kemmir hann, neyvan veit hann sær innivist, men hann skal avstað! Eins og fuglurin um várið kemmir ófriðin í kroppinum, og kemmir at nakað er sum dregur: tú skalt avstað — soleiðis er tað við Føroyinginum á Ólavssøku.

Hitt dagliga lívið heima dagligdags er so eins, eingin dagur brýtur av, tær somu hendringar, tey somu andlitini hvønn dag, sum fer — her er nakað, sum brýtur: einir tveir dagar millum onnur fólk, stórir dansur, okkurt forvitnisligt at siggja, gamlir vinir ein ikki hevur sæð leingi — kanska ein kenning. Og tá so alt er yvirstaðið, og hvør er komin aftur til sín — hvat so? Var tað so tað, tá ventaði tær? Var stuttleikin so vekurin, stóvið, sjógværin verður? Mangar ferðir verður svarað nei og aftur nei — men — næstu Ólavssøku ert tú aftur í Havn! Tradsjón!

Yvirhøvur hevur verið roynt her í Havn um Ólavssøku at taka væl ímóti fólk og sýna teimum blíðskap, tá ráðini mangan vóru smá og húsrúmdin enn minni, men hjartarúmd var, og so fór tað at vera sum tað kundi við húsrúmdini. — Nú er mangt annarleiðis, nú

er mest allastaðni góð húsrúmd — men um hjartarúmdin er stórri, vita vit ikki! —

Fyrr var at fara til Havnar, um nakað skuldi keypast út yvir tað mest neyðturviliga, tí teir smáu úthandlarnir høvdu ikki stórt annað enn eitt sindur niður í kroppin at selja, og tí var tað fyrri mangan ungum, mest fyrri konufólkið! ein stórhending at sleppa til Havnar á Ólavssøku. Har vóru búðir við tí, sum eitt ungmyoyaregga fegin vildi sjá, og mangt eitt ungt hjarta gleddi seg, tá pápi segði: »Íðan, neyðardýrið, heldur tú hatta vera vakurt! — keyp tær tað!» Úti í Tinganesi hjá Hausen og í Vágshöfn hjá Gamla Bestorff, bakar-anum, sum tey gomlu sögdu, vóru tær solubúðir, har nakað fekkst av tí, sum eygað og hjartað gleddi. Seinni komu aðrar afturat, og nú — — — hvussu nú er, vita vit olli!

Men tann tíð svann, handlar við øllum vørusløgum komu í hvørjari bygd, og har afturat blivu fólk at skriva til onnur lond eftir øllum tí, tey kundu ynskja sær. — Nú kemur meiri postgóðs til tað minsti føroysku bygd t. d. fyri jól, enn tað kom til allar Føroyar eitt heilt ár fyri einum 50 árum síðani. —

Men handilsmennirnir í Havn bjóða við íðni vørur sínar fram hesa sum aðrar Ólavssøkur, tí enn kemur fólk til Ólavssøku, og enn letur tað pengapungin upp og keypir.

Við „Sleipner“ í Svínøi.

Sunnumorgunin t. 16 í hesum skuldi »Sleipner» fara til Svínøiar við ferðafólki hiðani úr Havn, og nógva var fólkið, ið kom yvir á brygguna, tá farast skuldi, tí øll vantaðu ein sera góðan útferðardag, veðrið var av tí besta og bleiv tað eisini allan dagin.

Farið varð um hálygum tiggjutíðina, og leiðin varð lögð móti Eystnesi. Fram við Eðuvík og Rituvík, tvørt við Lambævík móti Mjóvanesi, og so í Borðoyanesi. Fram við Borðoyinni gekk leiðin til Klakksvíkar, har eftir ferðarettanini fólk kundi fara av og eisini koma við norð-eftir. Har fólk fyllast skal út og í, verður altíð nakar steðgur: íð all fæst ein enda, og farið verður úr Klakksvík norður gjøgnum Kallsøiarfjørð. Fyri hann, ið ikki hevur verið har fyrr, var tað ein nótning í hesum frá-líka veðri at sigla norður millum Kallsøi og Kunoy; grónar upp til ovastu fjallarøð, so neyvan skiltist bœr frá haga,

lõgu tær har í sólina, við sínum stoltu, vakru fjøllum og smáu, hugnaligu bygðum, úttan í hitt vakrasta sund her í Føroyum.

Komið norður varð vent eystureftir, og sigldu vit tætt fram við »Konuna», ið stendur leys frá landi; forbergið innanfyri sjálvur »Kunoyarnakur», er ógviliga høgt og stendur steyrrett, beint upp og niður. Eystureftir gekk um »Múlan», norð-asta enda á »Borðoyinni», har litla bygðin »í Múla» liggur, vend burtur frá allari sól; men ikki eru múlamenn sungir og daprir í huga! blíðir, »í vertskapi fróir og glaðir», eru teir. Beint yvir av »Múla» liggur »Viðareidi», ið fleiri meta at vera vakrastu bygd í Norðoyum. Har steðgaði »Sleipner» eina lotu uttanfyri, men Viðareidi skal ikki siggjast frá sjónum, í so máta er hon lík teim flestu bygðum her á landi. —

Norð um Viðoyinna, um »Enniberge», norðasta berg í Føroyum, gekk leiðin eystur ímóti »Fugloy». Har uppi, á »Horninum», stóð ein maður og veitraði til okkara við eini fleygstong ella fjallstavi, hvat tað so var, men har er so høgt berg, at langfrá øll sóu hann. Oyggjin er vøkur, og tá vit sigldi fram við, kundi ein ikki sleppa frá at minnst orð Sjúrða við Gellingará: »Frítt er Eystelli frá at fara», tí sjáldan man »Eystelli» hava sýnt seg vakrari, enn tá vit sóu tað henda dag. Tætt yvir undir Svínøynni siggjast báðar bygðirnar í Fugloy, »Kirkja» og »Hattarvík», og frá sjónum sæð er tað ótrúligt næstan, at gongt er millum tær uttan at fara hin langa og tunga veg upp um fjallið. —

Klokkan fyra vóru vit á Svínøiarvík, ein sjón so vøkur, at vit neyvan hava sæð hana vakrari í Føroyum, og nú galt um at sleppa á land. Her kundi ikki leggjast at landi við skipinum, men bátarnir vóru skjóttir og so við og við fekt stetta nógva fólk í land.

Blíðskapurin í Svínøi var stórur, bara eitt bílaði: tíðin var nógva or stutt! Eingin nýtti at vera bangin fyri at standa átti, tí hann var ókunnigur, blíðskapurin var stórri enn so!

Svínøiar bygd liggur øll saman, ikki í fleiri býlingum sum mangar aðrar føroyskar bygðir, og ovast tann vakra, hvíta kirkjan, bygd mitt í sjeiti-árunum av hinum kenda grót-manninum Johan í Mikladali. Eitt snottligari føroyskt grót-arbeiði finna vit ikki, og timbríð við sínum nógva og vakra træskurði er nakað serstakt. Einasti maður, eftir livir av teimum,

sum kirkjuna gjordi — hann er slektaður ár Mikladali men býr í Svínøi — hevur gjørt doypifuntin. Úr einum steini, tikin úr fjøruni, er hann gjordur, eitt sjáldsamt, vakurt arbeiði! Men eitt stórt, stórt brek hevur kirkjan, sum má botast — synd var annað fyrri hetta vakra hús — og tað er at tekjan er av steini, og hann liggur ikki á í vindharðum plássi. Tí lekur, og træ-verkið stendur fyrri at fána, og tað er synd fyrri hetta vakra arbeiði!

Svínøiareidi er vakurt, og nú hava teir gjørt góðan, breiðan akveg eftir øllum eiðinum, frá vík til vík. Tað var sera forvitnisligt at ganga yvir um, og har norðuri sást enn steyndið av tí donsku skonnartini, ið fórst har norðuri á eiðinum 13. februar 1920.

Vit gingu nakað niðan í hagan og har sást, at enn hava Føroyingar vírding fyrri náttúruni og hennara lívi; tí har var so tætt av ternureiðrum, at næstan ikki kundi fótur setast niður ímillum; egg vóru í summum og ungur í summum. Hevði allastaðni verið so, var kanska eisini á annan hátt betri vorðið í Føroyum og við fólk her!

So gekk ferðin afturat húsam til fráhaldfund, har Absalon Joensen helt stutta men sera góða roðu. Tá fundurin var liðugur var brátt tíð at fara aftur at borði, um ein ikki skuldi liggja eftir. — Men ikki var sleppandi so avstað! Nei, inn mátti farast, við ongum máti fekk ein ikki loyvi at fara av bygðini!

Tá vit fóru frá landi, lá ein stórur æðuflokkur við landingina, tað var sjáldsamt at siggja hjá Havnafólki! Tað er ikki tí so væl! O. u. Klokkan sjei sigldu vit út av Svínøiarvík, og har sýndi skiparin á »Sleipner» hvat maður hann er! Tá øll vóru komin innanborðs og alt var liðugt til ferð, varð ein partur av dekkium ruddaður, og vóru trý skot send sum heilsa til hetta vakra stað og hetta blíða fólk.

Nú gekk túrurin heim eftir; fyrst inn á Klakksvík við og eftir fólk og so til Havnar, har vóru vit o. u. kl. 12. — Á vegnum hildu menn seg siggja grind, men iva-leyst var tað fuglur. — Dansað var allan vegin suður eftir. Ofta trýtur kvøðing; tað vil mangan so verða, men úr Svínøi til Klakksvíkar var góður kvøðari við, og kvæðini ljómaðu víðu út yvir hin stilla, slætta sjógvín. —

Ein góður dagur var at enda, ein ógloymiligur dagur! Vit høvdu henda dag notið tað góða og vakra føroysk náttúra kundi veita okkum.

L. & H.

Ove Rode.

Neyvan 66 ára gamal doyði Ove Rode á sjúkrahúsinum í Gentofte. Hann varð føddur á »Skovgaard», sum faðir hans dr. phil. Gotfred Rode átti, og har hann hevði ein háskúla. Aftaná deyða Gotfred Rodes keypti Hegel (Gyldendalski bóka-handil) »Skovgaard». —

Tey flestu av okkum minnst úr okkara gomlu dansku lesibókum hinar smáu barnarfmurnar, sum dr. Rode var ein meistari í at yrkja: t. d. »To Harer laa mellem Kaalen. . .», »Fra Tyskland kom en Flok Spillemand. . .» o. s. fr.

Kona dr. Rodes var dóttur hin kenda danska national-liberala politikarinn Orla Lehman og hevði í stórum arvað faðirins hug til at fáast við politik. — Skilnaður kom millum hjúnini — hvussu gekst, eingin veit — og hon fór til Noregs, har hon giftist við vini sínum, einum kendum norskum politikara Erik Villum, og vóru tey bæði, Erik og Margretha Villum, nógva umtalaði har. *)

Aftaná faðirins deyða fóru báðir brøðurnir, Ove og Helge Rode, enn smádreingir til mammuna í Noregi og varð Ove Rode har barnaárin og fyrstu ungdommaárin út, til hann hevði tikið studentaprógv (i Oslo).

O. u. 22 ára gamal verður Rode blaðstýrari av blaðnum »København» — óngantíð hevur eitt navn hóskað betur! — og har helt alt tað tíð, sum tíðin átti av yrkjarum. Ungir, fúsir og »radikalir» vóru teir — tó illa royndast teir flestu!! »Moderasjón» ella »reaksjón» slúkti teir, Oscar Madsen, Johan Knudsen, o. fl. — Aftaná at Horup hevði knýtt Ove Rode at sær og »Politiken», gekk »København» frá hond til hond og endaði í tí svartasta konserveratismu.

Hetta er í 1892, at Rode fer til »Politikens», og nakað aftaná verður hann »næsti maður», »redaktionssekretær» við blaðið. — Stutt aftaná öldarskiðt doyri Horup, og í 1905 verður Rode politiskur redaktor. meðan Henrik Cavling, hin kendi høvundin og yrkjarin, verður høvuðsredaktor. Í 1909 verður Rode fólkatingsmaður, fyrst fyrri Holbæk og árið eftir fyrri Kalundborg valdomi, og í 1913, tá teir »radikalur» komu til ræðið, varð Rode ráðharrí — innanríkisministari. —

Eitt á mangan hátt lögdi ríkisráð var tað, ið sat við ræðið í Danmark í teim minnisverdu árunum 1913—20, tey vit ong-

*) dr. Rode tók sær deydamein av hesum og livdi bert eina stutta tíð aftaná skilnaðið.